

«به نام خداوند جان و خرد»

صلاحیت‌های دیوان بین‌المللی کیفری

مؤلفین:

سیامک محمدی

(کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل)

حسن مطهری خوشینانی

(کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل)

محمد حسین ویسی

(کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل)

سرشناسنامه: محمدی، سیامک، ۱۳۶۶

عنوان و پدید آورنده: صلاحیت‌های دیوان بین‌المللی کیفری / تألیف سیامک محمدی - حسن مطهری خوشینانی، محمدحسین ویسی.

مشخصات نشر: تهران: اندیشه سبز نوین: اندیشه عصر، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: وزیری

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۶۳۶-۲-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس

موضوع: دیوان بین الملل کیفری

شناسه افزوده: مطهری خوشینانی، حسن، ۱۳۵۶-

شناسه افزوده: ویسی، محمدحسین، ۱۳۶۷-

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ص ۸/م ۳/۱۲/۷۳ KZ

رده بندی دیوان: ۳۴۵/۰۲

شماره کتابشناسی: ۳۹۰۵۶۰۱

نام کتاب: صلاحیت‌های دیوان بین‌المللی کیفری

مؤلفین: سیامک محمدی - حسن مطهری خوشینانی - محمدحسین ویسی

صفحه آرا: الهام سماواتیان

ناشر: اندیشه سبز نوین، ۶۶۹۷۳۲۷۷ - ۶۶۴۶۳۵۱۸

ناشر همکار: اندیشه عصر

شمارگان: ۷۰۰

نوبت چاپ: اول زمستان - ۱۳۹۴

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۶۳۶-۲-۳

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

مرکز پخش: اندیشه سبز نوین - مشعوف

تهران - میدان انقلاب - خیابان منیری جاوید (اردیبهشت) - ساختمان اردیبهشت - پلاک ۷۱ - طبقه اول.

دورنویس: ۶۶۹۷۳۲۷۷

تلفن: ۶۶۴۶۳۵۱۸

www.andisheasr.com

www.bookeshop.ir

مقدمه

دیوان بین‌المللی کیفری (ICC) بعنوان اولین دادگاه دائمی بین‌المللی در سال ۱۹۹۸ بمنظور رسیدگی به جنایات بین‌المللی ارتكابی تشکیل گردید. در حقیقت تشکیل دیوان بین‌المللی کیفری محصول تلاشهایی بود که پس از جنگ جهانی اول آغاز گردید. اولین گام در جهت محاکمه و مجازات جنایتکاران بین‌المللی در معاهده ورسای ۱۹۱۹ برداشته شد بر اساس این معاهده ویلهم دوم حاکم آلمان به دلیل ارتكاب برخی جرایم می‌بایست محاکمه می‌گردید لکن وی به هلند پناهنده شد. هلند نیز وی را مسترد نکرد تا اینکه در سال ۱۹۴۱ درگذشت. پس از جنگ جهانی دوم اندیشه یک دیوان بین‌المللی با صلاحیت کیفری مجدداً قوت گرفت و دو دادگاه نورنبرگ و توکیو بمنظور رسیدگی به جنایات سران و فرماندهان نظامی آلمان و ژاپن تاسیس گردید. همچنین در ماده (۶) کنوانسیون رفع و از بین نسل‌کشی مورد پذیرش قرار گرفت که افراد متهم به ارتكاب جنایات نسل‌کشی می‌بایست به یک دادگاه دائمی کیفری بین‌المللی ارجاع شوند. بدین منظور در تاریخ ۹ دسامبر ۱۹۴۸ مجمع عمومی از کمسیون حقوق بین‌الملل و کمیته ویژه ای متشکل از نمایندگان دولتها درخواست نمود که امکان تاسیس اینچنین دادگاهی را بررسی کنند. علیرغم تاکید هر دو مجمع مذکور بر مطلوب بودن تشکیل دادگاه این امر در عمل محقق نگردید. این جریان در کنوانسیون ۱۹۷۳ منع و مجازات جنایات آپارتاید نیز دنبال گردید. ماده (۵) کمیسیون حقوق بین‌الملل متعاقباً در سال ۱۹۹۱ پیش‌نویس قانون جنایات علیه صلح و امنیت بشری را تصویب نمود. بدنبال جنایات ارتكابی در سال‌های ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۴ در رواندا و بوسنی و هرزگوین شورای امنیت مبادرت به تاسیس دو دادگاه اختصاصی

بین المللی کیفری کرد. (دادگاه یوگسلاوی و دادگاه رواندا) در سال ۱۹۹۶ کمیسیون حقوق بین الملل طرح تأسیس دیوان بین المللی کیفری را تکمیل کرد و به مجمع عمومی ارسال داشت. مجمع نیز مبادرت به تأسیس دو کمیته ای جهت بررسی موضوع کرد که در سالهای ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۸ به فعالیت پرداختند. سرانجام اساسنامه دیوان بین المللی کیفری در ۱۵ ژوئن ۱۹۹۸ در کنفرانس رم به تأیید نمایندگان ۱۲۰ دولت رسید و از اول ژولای ۲۰۰۲ لازم الاجراء گردیده است. با توجه به عملکرد دهان، بنظر میرسد، علم به صلاحیت های دیوان مبنای شناخت فعالیت و عملکرد دیوان باشد.

بررسی صلاحیت دادگاه کیفری بین المللی از این جهت که نه برای مدت زمان محدود و نه به طور موقت برای رسیدگی به وضعیت خاص (آن گونه که در دیوان های کیفری بین المللی برای نوسالوی سابق و روآندا مشاهده می شد) و نه از سوی پیروز شدگان در جنگ علیه دول شکست خورده (آن گونه که در دیوان های کیفری نورنبرگ و توکیو مشاهده می شد) بلکه به طور نامحدود و با صلاحیت عام به وجود آمده است، که حتی علیه طرفان اساسنامه دادگاه و به وجود آورندگان نیز می تواند اعمال صلاحیت نماید، از اهمیت خاص برخوردار می باشد.^۱ در این کتاب در بخش های چهارگانه، به تفصیل به بررسی صلاحیت های دیوان بین المللی کیفری خواهیم پرداخت.

فهرست

باب اول: صلاحیت تکمیلی دیوان.....	۳
گفتار اول: تعارض دادگاهها در حقوق بین الملل.....	۶
گفتار دوم: پیدایش اصل تکمیلی بودن صلاحیت دادگاه کیفری بین المللی.....	۱۳
گفتار سوم: مفهوم اصل تکمیلی و شرایط اعمال صلاحیت تکمیلی دیوان.....	۱۸
بخش ۱: مفهوم اصل تکمیلی.....	۱۸
بخش ۲: شرایط اعمال صلاحیت تکمیلی دیوان.....	۲۱
بند اول: مه ای «موضوع».....	۲۲
بند دوم: دولت صلاحیتدار.....	۲۵
گفتار چهارم: صلاحیت تکمیلی صلاحیت مقارن.....	۳۱
باب دوم: صلاحیت زمانی دیوان.....	۵۹
گفتار اول: صلاحیت زمانی دیوان و مقایسه آن با مقررات مشابه در اساسنامه دادگاههای موردی.....	۶۳
بند اول: نگاه کلی.....	۶۳
بند دوم: تحلیل مقررات شکلی و ماهوی مربوط به صلاحیت زمانی در اساسنامه و ارتباط آنها با همدیگر.....	۶۷
بند سوم: صلاحیت زمانی دادگاههای موردی.....	۷۱
بند چهارم: روند شکل گیری مقررات صلاحیت زمانی در اساسنامه دیوان.....	۷۶
گفتار دوم: صلاحیت زمانی دیوان در پرتو عضویت دولتها.....	۷۹
بند اول: جرایم مستمر و مرکب.....	۸۰
بند دوم: مقررات انتقالی.....	۸۴

بند سوم: صلاحیت موردی دیوان.....	۸۹
بند چهارم: کناره گیری.....	۹۱
گفتار سوم: صلاحیت زمانی دیوان در پرتو اختیارات شورای امنیت.....	۹۴
بند اول: ارتباط دیوان و شورای امنیت از منظر صلاحیت.....	۹۴
بند دوم: صلاحیت زمانی دیوان و ارجاع شورای امنیت.....	۹۷
بند سوم: صلاحیت زمانی دیوان و درخواست تعلیق تحقیق یا تعقیب توسط شورای امنیت.....	۱۰۱
نتیجه.....	۱۰۲
باب سوم: صلاحیت عمومی.....	۱۰۷
گفتار اول: جنایت جنگ.....	۱۰۸
گفتار دوم: جنایت علیه بشریت.....	۱۱۴
گفتار سوم: جنایت نسل کشی.....	۱۲۳
گفتار چهارم: جنایت تجاوز.....	۱۳۷
باب چهارم: صلاحیت عینی (سرزمینی) و صلاحیت شخصی دیوان.....	۱۴۷
الف: صلاحیت عینی (سرزمینی).....	۱۴۸
ب: صلاحیت شخصی دیوان بین المللی کیفری.....	۱۵۲
ج: شورای امنیت و دیوان بین المللی کیفری.....	۱۵۳